

SINGENDE KIRCHE

"Singende Kirche" - austriacki kwartalnik poświęcony muzyce kościelnej należy dziś do najpopularniejszych pism europejskich poświęconych tej tematyce. Od początku cieszy się również dużym uznaniem środowiska muzycznego, głównie - co zrozumiałe - w krajach niemieckojęzycznych. Pierwszy numer periodyku ukazał się we wrześniu 1953 r. Redagowany był przez komisje do spraw muzyki kościelnej i muzycznych referentów poszczególnych diecezji austriackich (Kirchenmusik-Kommissionen und -Referenten der österreichischen Bistümer). Właścicielem i wydawcą (Eigentümer und Verleger) był dr Josef Schabasser z Wiednia, natomiast redaktorem naczelnym prof. Paul Neumann z Innsbrucka. Celem czasopisma było - jak czytamy w pierwszym numerze - popieranie właściwego rozwoju muzyki kościelnej oraz propagowanie idei zawartych w "Motu proprio" papieża Piusa X, jak również w dokumentach jego następców: Piusa XI ("Constitutio") i Piusa XII ("Mediator Dei"). W swojej formie "Singende Kirche" zamierzało kontynuować linię wcześniejszego, jednakże bardziej ogólnego w swojej tematyce, periodyku: "Priester - Chor - Volk". Od początku redaktorzy omawianego pisma przyjęli profil popularnonaukowy, który został utrzymany do dnia dzisiejszego. Powiększyła się jedynie objętość (każdy numer liczy dziś od 60 do 80 stron formatu A-4), poprawiła zewnętrzna szata graficzna (ciekawa, kolorowa okładka), oraz jakość papieru (papier kredowy). Zachowana została natomiast częstotliwość ukazywania się periodyku (kwartalnik).

"Singende Kirche" wydawane jest dziś przez austriacki oddział stowarzyszenia cecyliantów (Allgemeiner Cäcilienverband für Österreich), który wchodzi w skład krajowej komisji do spraw muzyki kościelnej (Österreichische Kirchenmusikkommission). Redaktorem prowadzącym jest Karl Dornegeer, a skład komitetu redakcyjnego tworzą: Peter Paul Kaspar, Wolfgang Kreuzhuber, Franz Karl Praßl, Walter Sengtschmid oraz Roman Summereder. Ponadto w każdej diecezji redakcja posiada swoich stałych współpracowników, co zapewnia otrzymywanie aktualnych informacji z terenu.

Każdy numer kwartalnika rozpoczyna artykuł formacyjny. Są to najczęściej okolicznościowe homilie osób duchownych poświęcone szeroko rozumianej teologii muzyki. W omawianym roczniku 1996 były to rozważania Wilhelma Zaunera, cenionego duszpasterza akademickiego i profesora teologii pastoralnej uniwersytetu w Linzu.

Najistotniejszą, zasadniczą część poszczególnych numerów stanowią artykuły z zakresu historii muzyki religijnej i organologii oraz teksty poświęcone aktualnym problemom liturgiczno-muzycznym. Pierwszy numer 1996 roku otwiera tekst Petera Paula Kaspara o religijności dzieł Antona Brucknera (*Bruckner und der liebe Gott. Religion im Werk Anton Bruckners*). W ten sposób Redakcja

rozpoczęła cykl artykułów poświęconych jednemu z najwybitniejszych w dziejach mistrzów muzyki religijnej w związku z setną rocznicą jego śmierci. Autor wspomnianego wyżej artykułu, teolog i muzyk, od 1982 r. związany jest z Linzem, a więc miastem szczególnie bliskim Brucknerowi (twórca dwukrotnie przebywał tu w celu nauki muzyki w latach 1835-36 i 1840-45, a następnie przez trzynaście lat - 1855-68 - działał w tutejszej katedrze jako organista). Kaspar charakteryzuje najpierw głęboką i autentyczną religijność kompozytora, typową dla ówczesnej pobożności katolickiej (przez wielu autorów piszących o Brucknerze określaną niezbyt szczęśliwie jako konserwatywną). Nie bez znaczenia dla wyboru takiej właśnie postawy życiowej była dla Brucknera - naturalnie obok środowiska rodzinnego - posługa muzyczna w Kościele, szczególnie zaś czas spędzony w opactwie Ojców augustianów w St. Florian (najpierw w szkole śpiewaczej w latach 1837-40, następnie w charakterze nauczyciela i organisty w latach 1845-55). W dalszych rozważaniach autor artykułu zwraca uwagę, iż religijność Brucknera dotyczy właściwie jego życia, a nie twórczości. Ta jest na tyle religijna, na ile religijna jest twórczość każdego chrześcijanina i nie znajduje wobec tego przełożenia na określone środki techniki kompozytorskiej. Dzieła Brucknera są doskonałe warsztatowo nie dlatego, że zawarty jest w nich pierwiastek religijny. Stąd też autor postuluje ocenę twórczości omawianego mistrza - szczególnie symfoniczną - w kategoriach czysto muzycznych. Wtedy też będzie można bardziej docenić wielkość dzieła Brucknera, a przede wszystkim zaś obecne w niej elementy nowatorskie.

Z powyższym artykułem koresponduje zamieszczony w nr 4 tekst wykładu zatytułowanego: *Anton Bruckners Vermächtnis* ("Testament A. Brucknera"), jaki wygłosił bp Paul-Werner Scheele w ramach odbywającego się w Moguncji sympozjum (11.10.1996) poświęconego omawianemu twórcy (*Anton Bruckner und die Kirchenmusik des 19. Jahrhunderts*). W swoim referacie biskup Scheele wykazuje doskonałą orientację w twórczości Brucknera i analizuje ją w kontekście wykorzystywanych tekstów, jako jednego z podstawowych źródeł inspiracji, przeznaczenia tych dzieł i zawartego w nich posłania, które do dziś nie utraciło swojej aktualności. Punkt wyjścia rozważań stanowi dla autora tekst testamentu twórcy spisane w latach 1893-94 r., a więc na dwa lata przed śmiercią. W oparciu o te aspekty spuścizny Brucknera biskup Scheele w bardzo interesujący sposób formułuje pozostawione przez twórcę w swoim dziele przesłanie dla muzyków (*Vermächtnis für die Mitmusiker*), dla chrześcijan (*Vermächtnis für die Mitchristen*), i wreszcie dla każdego człowieka (*Vermächtnis für die Mitmenschen*).

Pozostałe artykuły dotyczą już bezpośrednio konkretnych dzieł Brucknera. W nr 2 Erwin Horn - organista, teoretyk muzyki i docent Uniwersytetu i Wyższej Szkoły Muzycznej w Würzburgu omawia dzieła organowe (*Die Orgelwerke von Anton Bruckner in neuem Licht*). Jest rzeczą charakterystyczną, iż Bruckner, który należał niewątpliwie do najwybitniejszych organistów-wirtuozów swojej epoki, nie pozostawił w swoim dorobku kompozytorskim wybitniejszych osiągnięć w tej

dziedzinie. Pewnym wytłumaczeniem może być tu fakt, iż twórca ten słynał przede wszystkim ze swoich budzących powszechny podziw improwizacji, których nie musiał utrzymywać na papierze. Autor artykułu omawia najpierw figurujące w katalogach dzieł Brucknera pięć preludium organowych (*Präludium Es dur* WAB 127 oraz *Vier Präludien Es-dur* WAB 128), w stosunku do których autorstwo omawianego twórcy budzi wątpliwości. Z kolei szczegółowo przeanalizowane są inne, niewątpliwie bardziej autentyczne, "drobiazgi" organowe Brucknera, których tematy odnajdujemy często w jego twórczości symfonicznej (*Nachspiel d-moll* WAB 126, *Andante d-moll* WAB 130, *Vorspiel und Fuge c-moll* WAB 131, *Fuge d-moll* WAB 125, *Präludium C-dur* zwane *Perger Präludium* WAB 129 oraz niedokończony, 16-taktowy fragment *Adagio für Orgel H-dur*).

Bardzo pożyteczny dla współczesnej praktyki liturgiczno-muzycznej jest zamieszczony w nr 3 artykuł: *Locus iste paßt doch immer, oder? Anton Bruckners Motetten in der heutigen Liturgie*. Jego autor Norbert Matsch - student Instytutu Muzyki Kościelnej Wyższej Szkoły Muzycznej w Wiedniu, a jednocześnie dyrygent "Collegium Vocale Wien" i "Sängerknaben vom Wienerwald" - analizuje twórczość chóralną omawianego mistrza w świetle jej tekstów i ich miejsca w dzisiejszej liturgii. Zamieszczona tu tabelka, która jest szczególnie przydatna dla dyrygentów chórów kościelnych, wskazuje dokładnie w które niedziele, święta, bądź uroczystości można wykonywać poszczególne motety Brucknera.

Z rocznicą brucknerowską związany jest również artykuł Wolfganga Kreuzhubera *Die große Stiftsorgel von St. Florian* (nr 2-3). Autor w sposób bardzo wyczerpujący omawia dzieje zbudowanych w początkach XVIII w. przez Franza Xavera Krismanna organów opactwa w St. Florian. Instrument ten, kilkakrotnie przebudowywany, od 1929 r. określany jest jako "Bruckner-Orgel". Fakt ten potwierdza, jak wielkim szacunkiem cieszy się do dziś wielki kompozytor austriacki w miejscach swojej działalności. Wspomniana wyżej, obchodzona w ubiegłym roku 100. rocznica jego śmierci stała się kolejną okazją do popularyzacji jego twórczości, co Redakcja kwartalnika "Singende Kirche" wykorzystała wzorcowo.

Pozostając jeszcze przy tematyce organologicznej należy zwrócić uwagę na dwa artykuły będące przykładem doskonale udokumentowanej źródłowo, zachowującej jednak charakter popularyzatorski, monografii instrumentów. W pierwszym z nich, zamieszczonym w nr 1, Gerhard Walterskirchen (koncertujący organista i wykładowca Instytutu Muzykologii Uniwersytetu w Salzburgu) przedstawia interesujące dzieje organów ("małych" i "wielkich") katedry w Salzburgu (*Die Wiederherstellung der Orgeln im Dom zu Salzburg*). Natomiast w nr 4 Günter Lade, przy prezentacji nowo wybudowanego instrumentu, omawia dzieje i stan obecny wszystkich organów benedyktyńskiego opactwa w Wiedniu (*Die neuen Orgeln der Abteikirche Unserer Lieben Frau zu den Schotten in Wien*).

Spośród artykułów przedstawiających sylwetki twórców muzyki religijnej jeden poświęcony jest muzykowi osiemnastowiecznemu, natomiast trzy kompo-

zytorom współczesnym. W nr 1 znajdujemy prezentację jednego z bardziej cenionych dziś twórców austriackich Karla Schiske z okazji jego osiemdziesiątych urodzin (*Karl Schiske als Chor- und Orgelkomponist*). Autor artykułu, Gerhard Kramer, należy do szerokiego grona uczniów omawianego muzyka i charakteryzuje jego sylwetkę w dwóch częściach: jako kompozytora religijnych dzieł wokalnych oraz muzyki organowej. W nr 2 zamieszczono interesującą rozmowę przeprowadzoną przez Pierre Faure oraz Didiera Rimaud z Jacques Berthierem, twórcą śpiewów dla wspólnoty z Taizé (*Jacques Berthier - ein Diener der liturgischen Musik*). Dodajmy, że wywiad ten został przedrukowany z czasopisma "Heiliger Dienst" (1995 nr 3). W tym samym numerze znajdujemy krótkie wspomnienie o Johannesie Evangelist Habercie (1833-1896) autorstwa Josefa Mosera. Z kolei w nr 3 Reinhold Thur charakteryzuje życie i twórczość innego z austriackich kompozytorów współczesnych Hellmutha Pattenhausena (1896-1979). Natomiast w ostatnim numerze rocznika Markus Grassl prezentuje religijne dzieła zmarłego w 1746 roku Johanna Caspara Ferdinanda Fischera, znanego dotąd głównie z twórczości instrumentalnej. Dopełnienie części historycznej stanowi zamieszczony w nr 1 artykuł Ericha Benedikta o nieznanym dziewiętnastowiecznym ośrodku muzyki religijnej w styryjskiej wiosce Fischbach (*Kirchenmusik in einer oststeirischen Dorfkirche in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts*).

Stałym punktem każdego numeru jest wykaz pieśni na poszczególne niedziele, święta i uroczystości roku kościelnego, który opracował Erwin Löschenberger. Zamieszczane również we wszystkich numerach omawianego periodyku "Kalendarium muzyki liturgicznej" obrazuje niespotykane w innych krajach bogactwo różnorodnych prezentacji muzyki w liturgii (z bogatym wykorzystaniem kompozycji mszalnych powstałych w dawnych wiekach, jak i tworzonych współcześnie) oraz w ramach specjalnych koncertów muzyki religijnej.

Rozbudowana jest także część sprawozdawcza poszczególnych numerów "Singende Kirche". Przedstawiane są tu krótkie sylwetki muzyków kościelnych, sprawozdania z najważniejszych wydarzeń związanych z muzyką kościelną w Austrii i innych krajach, głównie niemieckojęzycznych, informacje o nowo budowanych i remontowanych organach oraz relacje z poszczególnych diecezji austriackich. Każdy numer uzupełniają omówienia nowości wydawniczych (książki, nuty, nagrania płytowe i czasopisma muzyczne) oraz ogłoszenia i reklamy (głównie firm organmistrzowskich i wydawnictw muzycznych).

Remigiusz Pośpiech